

(advertentie)

FOTO: MARICÉE TEN BOSCH

Bird friendly coffee

Koffie van Simon Lévelt, de eerste gecertificeerde 'bird friendly' koffie.

Citaat achterkant van het pak:

'Deze koffie heeft de 'shade grown bird friendly' certificering. Op de koffieplantages wordt rekening gehouden met de diversiteit aan planten en bomen, wat van groot belang is voor het migratiegedrag van de vogels in de tropische regenwouden. Zachte vriendelijke arabicakoffie met een rond bouquet.'

Een pak van 250 gram kost € 3,29.

Lezingverslagen

De Eelder- en Peizermaden, de achtertuin van de stad Groningen (11 februari 2009)

De deel van 't Vinkhuys is goed gevuld met zo'n 60 toehoorders. Jacob de Bruin, in donkergroen boswachterskostuum en werkzaam bij Natuurmonumenten, vertelt: het unieke van dit project (herinrichting Peize, klaar in 2012) is dat het om een groot gebied gaat en dat er samengewerkt wordt tussen veel partijen. Het project beslaat het Leekstermeergebied (Staatsbosbeheer), de Eelder- en Peizermaden (Natuurmonumenten) en het Peizerdiep en Bunne en omgeving. Andere betrokkenen zijn de provincie Drenthe, de Dienst Landelijk Gebied (DLG), het Waterschap en natuurlijk de bewoners. Doel is het verbeteren van de landbouwstructuur in combinatie met het aanleggen van natuurgebieden en tevens het verklei-

nen van de kans op overstromingen. Door verschraving van de grond hoopt men op meer plantensoorten. Bijzonder is ook het kwelwater van het Drents Plateau dat heren der naar boven komt. Op die plaatsen komen verschillende soorten orchideeën en de beschermde groene glazenmaker (libel) voor. Het gebied is rijk aan vogels: Grutto (afname), Wulp, Blauwborst (toename), Roodborsttapuit (toename), Graspieper, Riet- en Geelgors, Paapje (enkele paren), Grauwe Klauwier (zeldzaam, broedt bij de Drentse Aa), Kwartelkoning (zeldzaam, broedt op de horst tussen Peize en Paterswolde), Steenuil (afname) en Veldleeuwrik. Deze laatste doet het uitzonderlijk goed met landelijk de hoogste dichtheid. De Veldleeuwrik broedt vooral in de Weeringsbroeken, ook Peizerwold genoemd ('wold': een half open landschap, moerassig, bos, maar geen aaneengesloten bos – plaatsnamen met

‘wold’ duiden op ontginningsdorpen). In de plannen wordt goed rekening gehouden met de Veldleeuwerik. Tussen de Drentse Dijk en het Eelderdiep komt een ‘robuust overstromingsmoeras’ met veel riet. Kans op zilverreigers, Zwarte Stern en Purperreiger? Het zal daar natter worden dan in de Weeringsbroeken. Jacob laat via PowerPoint oude en nieuwe kaarten zien en vertelt over Het Beeld, hoek Drentse Dijk en Noorddijk. Toen de monniken van Aduard naar Bunde liepen, heeft er volgens de verhalen een Mariabeeld gestaan. Maar dat was toen. En nu zal er heel wat gaan veranderen ..., ho-

pelijk ten goede. De Groningerweg komt op pootjes, het gebied wordt autoloos, er komt een nieuw meertje en er komt een nieuwe naam. Wordt er gekozen voor De Onlanden (afkeurend gemompel uit de zaal)? Hoewel op het eerste gehoor negatief klinkend, betekent ‘onland’ van oorsprong: land niet geschikt voor landbouw. Als je dat weet, klinkt het al beter. Voor wie meer wil weten, kijk op www.herinrichtingpeize.nl. Op deze website zal op luchtfoto's te zien zijn hoe de veranderingen zich ontwikkelen.

Maricée Ten Bosch

Geelgorzen en Grauwe Ganzen in Oost-Groningen (18 maart 2009)

Met zo'n 40 aanwezigen was ook deze avond weer goed bezocht. De belangstelling voor de lezingen lijkt weer behoorlijk toe te nemen. De avond begon met een korte lezing van Egbert Boekema over de Spotvogel, de Vogel van het Jaar 2008. Egbert presenteerde aan de hand van onder andere enkele verspreidingskaartjes het voorkomen van de Spotvogel in Groningen, waarbij zowel het verleden als het heden aan bod kwam. Voor verdere informatie over de inhoud van deze lezing wordt verwezen naar het artikel over de Spotvogel in deze *Gors* op pagina 52. De tweede lezing was het hoofdthema van de avond. Leon Luijten, in dienst van Staatsbosbeheer als boswachter voor onder meer de regio Midden-Groningen, hield voor de pauze een lezing over Grauwe Ganzen en erna een lezing over de Geelgors.

De Grauwe Ganzen van Tetjehorn

In het oosten van Groningen is de Grauwe Gans een zeer schaarse broedvogel. In gebieden zoals Rijpemaa, Woudbloem, het Hondshalstermeer en in De Gaast broeden vaak maar een of enkele paartjes, meestal variërend van een tot vier paar. De soort is daarbij sterk afhankelijk van geschikt broed- en foerageerbiotoop: een moerasgebied om in te broeden en kort grasland om te foerageren. Soms treden er veranderin-

gen op in deze gebieden, zoals verdroging (en verruiging), waardoor (sterke) fluctuaties ontstaan in de aantallen broedparen. Rondom het Schildmeer is echter sprake van een stabiele populatie die vooral de laatste jaren behoorlijk is toegenomen. De vogels broedden tot 2003 in klein aantal in de zuidwesthoek van het Schildmeer, waar een moerasgebied broedgelegenheid bood en de graslanden ten zuiden van het meer als foerageer- en opgroeigebied voor de jongen fungeerden. Na 2003 verdroogde het moerasgebied langzamerhand, waardoor (zeer waarschijnlijk) de vos de kans kreeg verschillende nesten te prederen. De Grauwe Ganzen reageerden hierop door uit te wijken naar de noordoosthoek van het Schildmeer, waar een inmiddels speciaal aangelegde plas met veel riet voor voldoende bescherming zorgde. De ganzen kunnen hier rustig broeden in het dichte riet. Ze worden daarbij geholpen door de muskusrat, die de plas voor een deel open houdt door het riet en de pitrus te gebruiken voor zijn nest. Een deel van de ganzen gaat vervolgens broeden boven op de nesten van de ratten. Als de eieren zijn uitgekomen, gaan de ganzen met hun jongen naar het nabijgelegen Tetjehorn, een gebied met kort gras dat geschikt is als opgroeigebied voor de jongen. Ondertussen wordt er ook gebroed in Tetjehorn en is er een opgroeigebied aangelegd bij de plas in de noordoosthoek waardoor de vogels vlakbij het broedgebied kunnen blijven.

In maart wordt begonnen met het zoeken naar nesten. De exacte positie van de nesten wordt bepaald, de eieren worden geteld en gewogen. Daarbij worden soms veel meer eieren in een nest aangetroffen dan normaal is (vijf), enkele vrouwtjes leggen dus hun eieren in het nest van een ander. Het aantal nesten is vanaf 2003 flink toegenomen: van vijf in 2003 naar 45 in 2008.

Het aantal paren met jongen is ook gestegen: van zeven in 2005 naar twaalf in 2008. Bij deze paartjes worden soms grote aantallen pulli gezien, vermoedelijk dominante paartjes die zich jongen toe-eigenen.

In de periode 2005-2008 zijn ook veel Grauwe Ganzen gevangen en voorzien van een groene halsband. Zo kunnen locale broedvogels goed worden gevolgd. Ook zijn Grauwe Ganzen uit dit project verrassend genoeg aangetroffen in Denemarken. Een steeds terugkerend onderwerp in Nederland is de discussie over de overzomerende ganzen. Ook in de omgeving van het Schildmeer speelde dit probleem, maar inmiddels is uit uitgebreide tellingen in de periode tussen 1 april en 1 september gebleken dat de ganzen en hun jongen nooit in het boerenland worden gezien en vrijwel uitsluitend in de natuurgebieden voorkomen.

De Geelgors in Oost-Groningen

In Nederland is de Geelgors sterk in aantal teruggelopen. Door grootschalige ruilverkavelingen is het boerenlandschap vlak en eentonig geworden, en daarmee ongeschikt voor de Geelgors. Onlangs is echter in de veenkoloniën in Groningen en Drenthe begonnen met een herinrichting, waarbij het landschap weer kleinschaliger wordt en bijvoorbeeld sommige boeren niet alle akkers meer omploegen en graanstoppels laten staan (belangrijke voedselbron voor Geelgorzen en andere akker(vogel)soorten). De aantallen Geelgorzen nemen hier zelfs iets toe, terwijl in de rest van het land de aantallen afnemen. In Groningen is de Geelgors de laatste jaren vanuit het oosten met een opmars richting het westen bezig. De soort heeft inmiddels zelfs de grenzen

van de stad Groningen bereikt. Het grootste verspreidingsgebied bevindt zich echter nog steeds in het (zuid)oosten van de provincie. Vooral in de akkergebieden in Westerwolde komt de Geelgors in behoorlijke dichtheden voor.

De vogels gebruiken de akkers om in te foerageren en de omliggende bomen, struiken en houtwallen om in te zingen, als uitkijkpost enzovoort. Geelgorzen broeden zeer verborgen, vooral op de grond of vlak erboven in kleine struikjes en boompjes. Ze broeden bijvoorbeeld vaak in de kant van een droge sloot of in greppels.

In de periode 2000-2006 werd door Leon een perceel fijnsparreanaantplant in het Barlagerveld nabij Vlagtwedde onderzocht. Geelgorzen hebben een sterke voorkeur voor deze aantplant. Er zaten zo'n vijftien paartjes in het perceel, maar vanwege de verborgen leefwijze kon een precieze schatting moeilijk worden gemaakt. Ondertussen is het fijnsparrenperceel dusdanig dichtgegroeid dat er nu geen Geelgorzen meer broeden.

Het broedseizoen duurt ongeveer van half april tot half augustus, waarbij er twee of meerdere broedsels zijn. Het eerste legsel vindt al plaats voor 15 mei. In tegenstelling tot veel andere soorten zijn bij de Geelgors de vervolglegels succesvoller dan het eerste, vermoedelijk door het betere weer (jongen in het nest worden vooral met insecten gevoerd). De jongen verlaten al na acht dagen het nest, al voor het vliegvlug worden. Voor onderzoek aan de nestjongen is het dus noodzakelijk om er snel bij te zijn. Met behulp van een mooie serie foto's en grafieken kon de ontwikkeling van de jongen van de eerste tot en met de achtste dag goed worden gevolgd. Verder onderzoek vindt ook nog plaats door het vangen en ringen van Geelgorzen, bijvoorbeeld in graanrestanten in de nazomer of in Leons eigen tuin bij de kippenren. Dit heeft tot dusver nog geen terugmeldingen van elders opgeleverd, wel diverse terugvangsten in de broedgebieden.

Willem-Jan Fontijn